

Iz toga crkveno-samostanskog inventara potječe i Tintorettovo Oplakivanje (početak 17. stoljeća), na kojem želimo vidjeti portret Petra Hektorovića, pjesnika koji se poistovjetio sa Starim Gradom.

Slike od 16. do 19. stoljeća različite su umjetničke vrijednosti, ali uvijek iskazuju nastojanje i mogućnost dominikanske braće da prate suvremeno umjetničko stvaralaštvo. To potvrđuje i nabava drvenog raspela Giacoma Piazzette iz 1703. godine, slavnoga mletačkoga kipara onog doba.

Znatan je i broj ikona italo-kretske i madonerske škole 16–17. stoljeća.

Tu su i srebrni predmeti crkvene upotrebe, zavjetni darovi i obredno ruho 16. do 19. stoljeća, što sve, iako skromnije umjetničke vrijednosti, pokazuje sliku života starogradske samostana i crkve.

Naša prošlost prezentirana ovakvim zbirka, u crkvenom ili svjetovnom okruženju, postaje jasnija. A potrebno je da ona bude nazočna jer nam oertava naš bitak, hvarski, dalmatinski, hrvatski, koji nam je potreban da budemo ono što jesmo.

Primljeno: 16. 4. 1990.

SUMMARY

The Museum of the Dominican Monastery, Stari Grad, Hvar

Davor Domančić

The Dominican Monastery in Stari Grad on the island of Hvar was founded in 1481 and became a central storage for the safekeeping of archaeological finds already in the 19th century. The new display, opened in September 1989, exhibits the church and monastery inventory of artistic and historical value. The most important exhibits are inscriptions on stone monuments from 4th century B. C. when Stari Grad was founded by the Greeks. The early Middle Ages are represented by braided patterns, whereas the art collection shows the Dominican monks' endeavours and ability to be up to date with contemporary art. There is also a collection of paleontological finds, and the holdings contain numerous church appliances and clothing.

PRESENTACIONE FORME MUZEJA NOVIJE ISTORIJE U JUGOSLAVIJI

Dušan Kojović
Sarajevo

akon drugog svjetskog rata u našoj zemlji nastao je veći broj muzejskih postavki i izložbi koje prikazuju historiju radničkog pokreta, NOR-a i revolucije te poslijeratnog razvoja samoupravnog socijalističkog društva.

S obzirom na kompleksnost i značaj zadataka koji su stajali pred muzejskom djelatnošću, razumljivo je što je društvo tražilo da muzeji ne djeluju izolovano, te da neovisno o svom tipu i karakteru predstavljaju cjelinu koja će uravnoteženo i sistematski djelovati kao muzejska mreža.

Kada je riječ o mreži muzeja u našoj zemlji te o mreži muzeja novije historije u okviru cjelokupne muzejske mreže, mora se konstatovati da je to uglavnom heterogeni skup muzejskih institucija nastalih na osnovu različitih inicijativa i kriterija, koji nisu uvijek bili u saglasnosti sa društvenom potrebom.

Tematika kojom se bave muzeji novije historije uglavnom je hronološki ograničena vremenskim razdobljem iz historije naroda i narodnosti Jugoslavije koje obuhvata period od 70-ih godina prošloga vijeka do današnjih dana. Naši muzeji nastoje da ovu temu prikažu u različitim prezentacionim oblicima.

Svojom važnošću i kvalitetom svakako najviše odgovaraju stalne postavke u muzejima revolucije, historijskim muzejima, odjeljenjima u regionalnim, zavičajnim i gradskim muzejima, memorijalnim muzejima i dr. Još prije tri decenije pojavila su se shvatanja prema kojima su se ekspoziciono tretirani sadržaji trebali dovesti do današnjih dana. Danas već postoje muzejske postavke koje prikazuju najnovija zbivanja i događaje.

Muzejsku izložbenu aktivnost neophodno je cijeliti u sveukupnom kontekstu sadašnjega savremenog društvenog razvoja, a posebno prema oblasti masovnih komunikacija. Muzejska prezentacija predstavlja specifičnu vrstu informacije koja je namijenjena cjelokupnom društvu, pa se zato može s pravom reći da muzejski oblici prezentacije imaju veliki značaj za formiranje društvene svijesti. Oni su jedno od sredstava uzdizanja, vaspitanja i kulturnog obogaćivanja društva.

U posljednjoj deceniji jako se forsiraju audio-vizuelna prezentaciona sredstva. Neosporno je upravo da audio-vizuelna sredstva mogu imati ne mali prezentacioni značaj, ali ona nikad neće uspjeti zamijeniti originalni muzejski materijal. Baš na primjeru upotrebe audio-vizuelnih sredstava u prezentaciji možemo dobro uočiti dva shvatanja prezentacije, ilustrativno i dokumentarno. Potrebno je naglasiti da specifičnost oblika muzejske prezentacije počiva na njenoj originalnoj dokumentarnosti. Originalni muzejski predmet upotrijebljen u prezentaciji kao eksponat ne može se ničim nadoknaditi ili zamijeniti.

Oblike muzejske prezentacije ne možemo razvijati bez uzimanja u obzir ostalih muzejskih djelatnosti kao što su istraživanje, prikupljanje i obrada, što znači da je muzejska prezentacija uslovljena muzejskom dokumentacijom.

Kod određenih muzejskih radnika u našoj zemlji evidentno je izrazito forsiranje prezentacije i shvatanje da je muzej uglavnom samo izložba te da se realizacijom muzejske postavke definitivno obavlja društveni zadatak. Ali, takva shvatanja u sebi sadrže i negativne posljedice na muzejski rad.

Najizrazitija negativna posljedica toga bila bi slabljenje stručne odnosno naučne strane osnove te prezentacije, s obzirom na to da je ona vezana uz nivo muzejske dokumentacije. Kada je riječ o muzejima novije historije, posebno o muzejima revolucije, možemo konstatovati da nivo rada na muzejskoj

dokumentaciji ne zadovoljava, te da nije u skladu sa potrebama i zahtjevima koje donosi razvoj društva, a posebno nauke. Prikupljački rad u našim muzejima nije uspio da prevaziđe onaj nivo s kraja XIX i početka XX vijeka, i još nije razradio novu metodologiju koja bi stvarno odgovarala zahtjevima naučne dokumentacije, i to na način kako je treba osigurati u skladu sa razvojem savremene nauke. Sve dok budemo prikupljali po starim nestručnim metodama, nećemo uspjeti da u muzejskoj dokumentaciji izgradimo osnove za naučnu prezentaciju. Takođe moramo biti svjesni da nestručni i nenaučni način dokumentacione pripreme muzejskih postavki i izložbi može imati i loš društveni efekat.

Možemo konstatovati da je nivo muzejske prezentacije direktno proporcionalan nivou muzejske dokumentacije. Stoga možemo ustvrditi da su postavke i izložbe u jugoslovenskim muzejima novije istorije upravo onakve kakva je i njihova dokumentacija.

U praksi naših muzejskih institucija kontinuirano se susrećemo sa neodgovarajućim izborom oblika prezentacije. Ne mali broj muzejskih radnika u našoj zemlji ne shvata da osnovni oblici prezentacije ovise o karakteru fondova zbirke. Odlučuju se da pristupe radu na izradi muzejske postavke i izložbe nemajući za to potrebnu podlogu u fondu zbirke. Slabo pripremljenu dokumentaciju nadoknađuju ekspozicionim ilustrativnim elementima te se tako sve više i više udaljuju od muzejnosti. Nerijetko pojedini muzejski radnici smatraju da se muzejska postavka može realizovati i ostvariti na svaku aktuelnu tematiku, pa često posuđuju bilo originalne materijale ili kopije od drugih ustanova. Ne ulazeći u analizu i ocjenu takve ekspozicije, nedvosmisleno je da se gubi smisao cjelovitosti muzejskog rada, što predstavlja sasvim pojednostavljeno shvatanje društvene uloge muzeja.

Muzeji novije istorije u svim našim republikama i pokrajinama takođe realizuju tematske i pokretne muzejske izložbe. Međutim, i kod takvih izložbi nužno je da one odražavaju rezultate prikupljačke djelatnosti odnosno dokumentaciju zbirke, ali u našoj muzejskoj praksi ima čestih odstupanja od tog stava.

Ukoliko tema nije predmet dokumentacione djelatnosti, može se otići u opštu izložbenu djelatnost. Stoga bi se muzeji morali ograničiti na prezentaciju samo one tematike koje proizilaze iz njihovih fondova dokumentacije. Ipak, shvatljivo je da muzejska prezentacija nije u stanju da obuhvati cjelokupnu stvarnost, zato se muzeji i moraju u određenim slučajevima koristiti opštim muzejskim oblicima prezentacije koje sami ostvaruju ili ih posuđuju od nemuzejskih ustanova. Međutim, ovi muzejski oblici treba da budu samo dopunski i da ne budu sami sebi svrha.

Muzejske postavke i izložbe naših muzeja novije istorije trebalo bi da budu realizovane tako da njihova prezentacija bude na što višem nivou, da što uspješnije slijede konkretan vaspitni cilj. Obično na viši prezentacioni nivo ili uopšte na kvalitet određene muzejske postavke i izložbe muzejska publika reaguje većom posjetom. Naravno, posjeti mnogo doprinosi interesantnost tematike kao i dobro organizovana pedagoška propaganda.

Prije donošenja ocjene na osnovu analize muzejskih formi prezentacije u našim muzejima novije istorije, skrenuo bih pažnju da se muzejski radnici moraju strogo čuvati od bilo kakve improvizacije ili intuitivnih rješenja u svome radu. Analiza pojedinih značajnih muzejskih postavki na teritoriji Jugoslavije pokazuje da možemo doći do ukupnog vrednovanja sadašnjeg stanja. Ona nam pokazuje da su prezentacione forme muzeja novije istorije, a posebno muzeja revolucije, pretežno na progresivnom nivou. To je zbog toga, u prvo vrijeme sigurno, jer su to mlade, nedavno formirane institucije. Međutim, kod nekih muzeja nastojanje za prezentacijom ne koncentriše se samo u osnovnu realizaciju te institucije, nego se poslije njenog nastanka prati djelovanje postavki i vrednuje, a na toj osnovi se zatim pristupa i izvođenju reinstalacije, odnosno ostvarivanju sasvim novih postavki određenog tematskog usmjerenja.

Stoga možemo reći da u muzejima novije istorije, a posebno u muzejima revolucije, dolazi do izražaja veoma aktivno nastojanje da se dosegne optimalno rješenje muzejskih formi prezentacije, i to u punoj saglasnosti kako sa razvojem savremene likovne umjetnosti i arhitekture, tako i tehnike. Tome se zatim priključuju i sve dublja muzeološka saznanja koja prate, prije svega, obuhvatanja specifičnih oznaka prezentacije i tako stvaraju uslove za stvarno profesionalno stvaralaštvo u struci. Prirodno je da konkretno rješavanje postavki ili muzejskih izložbi odgovara određenoj kulturnoj situaciji. Nećemo naići na ista estetska, istorijska i tehnička gledišta i zahtjeve. No uprkos tome što se u konkretnim slučajevima muzejske postavke u pojedinim krajevima koji put i bitno razlikuju, s druge strane imaju mnogo zajedničkoga. A to zajedničko, to je upravo i dato tipom ovih muzeja i njihovom društvenom misijom. Praksa pokazuje koliko je bitno da u muzejskoj oblasti dosljedno sprovodimo dijalektički odnos teorije i prakse.

Primljeno: 9. 4. 1990.

Literatura

1. Bauer, Antun, Mreža muzeja i međumuzejska saradnja, Muzeologija 18, MDC, Zagreb, 1975.
2. Čejvan, Idriz, Neke specifičnosti postavke i pedagoška uloga istorijskih muzeja, Muzeji 13, Beograd, 1960.
3. Gabrić, Paulina, Dokumentacija o muzejima, Muzeologija 4, Zagreb, 1954.
4. Jovanović, Slobodan, Stalna postavka Muzeja socijalističke revolucije u Novom Sadu, Informatica muzeologica, br. 18, MDC, Zagreb, 1973.
5. Kojović, Dušan, Karakter i položaj muzeja revolucije u odnosu na mrežu ovih muzeja, Zbornik Istorijskog muzeja Srbije, br. 23, Beograd, 1986.
6. Kuhar, B., Muzejske razstave in obiskovalce, Naši razgledi 5, Ljubljana, 1968.
7. Mihajlovskaja, A. I., Muzejnaja ekspozicija, Moskva, 1964.
8. Milošević, Branka, Prezentacija Muzeja radničkog pokreta sa osvrtom na prezentaciju socijalističke izgradnje, Muzeologija 17, MDC, Zagreb, 1975.
9. Muzeji, galerije i zbirke Bosne i Hercegovine, Društvo muzejskih radnika Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1982.
10. Muzeji in galerije v Sloveniji, Društvo muzealcev Slovenije, Ljubljana, 1979.
11. Otašević, Dušan, Prikupljački rad u istorijskim muzejima, Zbornik radova br. 2, Muzej revolucije BiH, Sarajevo, 1976.
12. Otašević, Dušan - Kojović, Dušan, Muzeji novije istorije, Sarajevo, 1987.
13. Stransky, Zbynek, Temelji opće muzeologije, Muzeologija, MDC, Zagreb, 1970.
14. Šakota, Slavko, Teze o mogućnostima muzeološkog rješenja stalne postavke, Muzej revolucije naroda Jugoslavije, Beograd, 1967.

SUMMARY

Forms of presentation in museums of contemporary history in Yugoslavia

Dušan Kojović

After World War II a number of museums and exhibitions opened in Yugoslavia, dealing with the history of the workers' movement, the resistance war and the post war development of the socialist self-managing society. Analyzing a large number of such exhibitions and displays the author of the paper concludes that their presentational levels vary a great deal. The standard of the presentation is immediately conditioned by its documentation. The presentation of the displays depends on the nature of the collection. The tendency is to show the history up to the present day. Audiovisual means are used although they cannot replace museum objects. Efforts are lately made to achieve optimal solutions for museum presentation, to deal with interesting themes, and to organize pedagogical activities and publicity with skill.